

Особливості підготовки фахівців із фізичного виховання для дошкільних навчальних закладів

Глухівський державний педагогічний університет (м. Глухів)

Постановка проблеми. Місце освіти на сучасному етапі розвитку України визначається такими чинниками: перехід до демократичної та правової держави, до ринкової економіки, необхідність подолання відставання країни від світових тенденцій економічного і суспільного розвитку. Законодавчими органами прийнято низку документів, які передбачають комплекс заходів щодо поліпшення стану справ на всіх рівнях української освіти – від дошкільної до вищої та підвищення кваліфікації [5; 7]. Особлива увага приділяється дошкільній освіті – початковій ланці в загальній системі навчання [1]. Соціальне замовлення суспільства на педагога дошкільного освітнього закладу вимагає нових підходів до підготовки висококваліфікованих педагогічних кадрів, у зв'язку з чим проблема підготовки таких фахівців для роботи з дітьми дошкільного віку, що володіють умінями проведення фізкультурно-оздоровчої роботи, на сьогоднішній день є особливо актуальною (Е. Вільчковський, О. Дубогай, М. Кот, О. Курок, З. Несторова, С. Петренко, Л. Руднева, Ю. Чернишенко).

Мета дослідження – визначення особливостей підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання у контексті фізкультурно-оздоровчої діяльності ДНЗ та означення їх функціональних обов'язків.

Виклад основного матеріалу дослідження. Відомо, що дошкільний вік є найоптимальнішим періодом для формування потреби в здоровому способі життя. Чим раніше та послідовніше приділяється увага здоров'ю і руховій активності дитини, тим краще проходить її фізичний і психічний розвиток. У дошкільному віці інтенсивно розвиваються здібності, формуються етичні якості, риси характеру і, найголовніше, зміцнюється фундамент здоров'я, у зв'язку з чим особливе значення в процесі виховання дитини відіграє фізична культура (Я. Коблев, І. Козлов, М. Правдов, Г. Решетньова, Л. Лубишева, Т. Банникова, Г. Ляшенко, В. Козлова, Д. Фарбер та ін.).

Рухова активність у цей період життя є унікальним чинником комплексного розвитку всіх аспектів цілісної особистості дитини (психологічного, інтелектуального, естетичного, етичного), поступово готуючи її до включення в систему соціальних відносин, що постійно ускладнюються (А. Кенеман, Д. Хухлаєва, 1985; І. Мюллер, 1991; В. Шишкіна, Н. Єрмак, 1998; О. Шнейдер, 1998; Л. Глазиріна, 1999; В. Нестеров, 2002; Н. Седих, 2002; Е. Степаненкова, 2001, Д. Хухлаєва, 1985; Т. Осокіна, 1988, Е. Вільчковський, О. Курок, 2004 та ін.).

Система фізичного виховання населення потребує покращення та удосконалення для відповідності її сучасним вимогам і міжнародним стандартам (В. Доній, Е. Вільчковський, О. Дубогай, Н. Денисенко). Завдання формування фізичної культури особистості дитини, розвиток у неї потреби в повсякденних заняттях фізичними вправами і здорового способу життя є одним з пріоритетних напрямків сучасного суспільства. Для вирішення цієї мети необхідний педагог нової формації, що вміє працювати відповідно до умов Конституції України, Законів України “Про освіту”, “Про фізичну культуру і спорт” та інших законодавчих актів держави.

Аналіз освітньої практики дошкільних навчальних закладів в Україні дозволяє констатувати наявність проблеми забезпечення якісного рівня фізичного виховання в них, у тому числі і в м. Глухові. Нами було проведено опитування адміністрації та працівників дошкільних навчальних закладів (ДНЗ) м. Глухова (63 особи) щодо виявлення ставлення їх до необхідності введення фахівця з фізичного виховання до штату дошкільних закладів та стану фізкультурно-оздоровчої роботи в ДНЗ.

46 % опитаних мають стаж роботи більше 20 років, 28 % – більше 10 років. У ході опитування було встановлено, що 47,2 % респондентів виявили незадоволення організацією фізкультурно-оздоровчої роботи в дошкільних закладах, 87 % висловили думку про те, що фізкультурно-оздоровчу роботу з дітьми повинен проводити окремий вихователь – фахівець, інструктор (вихователь) з фізичного виховання. Деякі з респондентів висловили думку про те, що таких фахівців у дошкільному закладі повинно бути декілька.

В Україні станом на 2005 рік у 12 470 ДНЗ працювало лише 1 333 інструктори з фізичного виховання, що становить 10 % від потреби, і ця цифра скорочується з кожним роком на 0,4 %. Спеціальну освіту мають 79,7 % інструкторів з фізичного виховання.

У Сумській області функціонує 419 дошкільних навчальних закладів (у 2003–2005 роках – 425, у 2006 році – 415) та 149 дошкільних груп з різним режимом перебування. Усього дошкільною освітою охоплено 64,7 % (2005–2006 роки – 61,6 %) дітей, що не забезпечує якісної підготовки всіх дошкільників до навчання у загальноосвітній школі.

В ході проведеного нами дослідження було встановлено, що на сьогоднішній день функції інструктора з фізичного виховання виконують вихователі, які не мають відповідної освіти. Нерідко заняття з фізкультури та інші заходи, пов'язані з фізичним вихованням та оздоровленням дітей, взагалі не проводяться чи замінюються іншими. Причиною такого становища 70 % респондентів вважають відсутність необхідних знань у сфері фізичного виховання дошкільників, 12 % опитаних основним своїм завданням вважають проведення занять з фізичного виховання. Проте робота з фізичного виховання в ДНЗ не обмежується лише заняттями (15–20 хв – I молодша група; 20–25 хв – II молодша група; 25–30 хв – середня група; 30–35 хв – старша група) протягом усього дня, фізкультурно-оздоровча робота повинна проводитися в різних формах. Сумарний обсяг рухової активності, що здійснюється дитиною у процесі її щоденної життєдіяльності, повинен базуватися на індивідуальних можливостях її та задовольняти біологічну потребу в рухах (3–4 год – I молодша та II молодша групи; 4–5 год – середня та старша групи) [3]. Такі “урокодавці” не в змозі вирішити всі завдання, пов'язані з фізичним вихованням дітей, що стоять перед колективом дитячого садка: зміцнення здоров'я дошкільників; формування рухових умінь і навичок; оволодіння дітьми основними рухами та руховими діями; підтримання інтересу до різних видів спорту та занять фізичною культурою; формування здорового способу життя.

Результат навчання досягається не тільки через фізкультурні заняття, але й під час інших форм роботи, а також при самостійній руховій діяльності дітей.

Навіть у тих ДНЗ, у штатному розкладі яких є посада інструктора з фізичного виховання, стан фізкультурно-оздоровчої роботи не завжди є задовільним [2].

Чи можливо одній людині провести ранкову гімнастику в усіх групах одночасно? Якщо частину роботи вестимуть вихователі груп, то кому доручається встановлення взаємозв'язку змісту і методів дії різних педагогів і забезпечення спадкоємності різних форм організації фізичного виховання? На наш погляд, тенденція доручати фахівцеві з фізичного виховання проведення занять тільки з дітьми старших і підготовчих до школи груп помилкова. Відомо, що основа рухових умінь і навичок закладається до п'яти років, а далі мова може йти про перенавчання.

Таким чином, основним обов'язком фахівця з фізичного виховання в дошкільних закладах повинне бути встановлення системи фізичного виховання через єдність змісту і методів навчання, розвитку і виховання, підвищення методичного рівня всього педагогічного персоналу, об'єднання зусиль педагогів і медиків у вирішенні оздоровчих завдань [4]. Він повинен бути не просто вихователем з фізичної культури, а вихователем вихователів, який володіє цілим рядом компетенцій, інтегруючи в собі організаторські здібності щодо цілісного забезпечення фізкультурно-оздоровчої роботи в ДНЗ.

Відповідно до Наказу Міністерства освіти і науки України від 02.08.2005 р. № 458, Положення “Про організацію фізичного виховання і масового спорту в дошкільних, загальноосвітніх та професійно-технічних навчальних закладах України” організацію фізичного виховання у дошкільному навчальному закладі покладено на керівника з фізичного виховання, інструктора з фізкультури, вихователя-методиста дошкільного навчального закладу та інших учасників навчально-виховного процесу.

На **керівника з фізичного виховання** покладаються такі обов'язки:

- відповідальність за стан здоров'я та фізичного розвитку вихованців;
- створення умов для розвитку задатків, природних здібностей та обдарувань дитини, спрямування її на духовний та фізичний розвиток засобами фізичного виховання;
- створення необхідних умов для проведення занять з фізичного виховання; занять з дітьми, віднесеними за станом здоров'я до спеціальної медичної групи; фізкультурно-оздоровчих заходів у режимі дня, занять секцій та гуртків спортивного спрямування;
- забезпечення умов для виконання вихованцями науково обґрунтованого обсягу рухової активності та її контроль;

- забезпечення систематичного контролю за здійсненням навчально-виховного процесу з фізичного виховання;
- організація щорічних поглиблених медичних оглядів дітей у встановлені терміни;
- забезпечення необхідним спортивним інвентарем та обладнанням відповідно до типового переліку;
- систематичний аналіз стану фізичного розвитку дітей;
- щорічний звіт щодо стану фізичного виховання та фізкультурно-оздоровчої роботи в навчальному закладі перед батьками та громадськістю.

Вихователь-методист ДНЗ виконує такі обов'язки:

- відповідає за виконання програм розвитку, навчання та виховання, якість організації та проведення занять з фізичного виховання, гуртків, секцій фізкультурної спрямованості, занять з дітьми, віднесеними за станом здоров'я до спеціальної медичної групи;
- здійснює спільно з медичними працівниками медико-педагогічний контроль під час занять з фізичного виховання;
- контролює проведення фізкультурно-оздоровчих заходів у режимі дня, виконання загартовуючих процедур;
- координує діяльність педагогічного колективу щодо формування у вихованців знань та вмінь, пов'язаних із збереженням та зміцненням здоров'я, навичок здорового способу життя;
- забезпечує підвищення кваліфікації вихователів та інструкторів з фізичної культури;
- відповідає за організацію і проведення фізкультурно-оздоровчих заходів;
- спільно з інструктором з фізичної культури розробляє план фізкультурно-оздоровчих заходів;
- бере участь у роботі з підготовки та проведення моніторингу фізичного розвитку вихованців;
- проводить пропагандистську роботу серед вихованців, їх батьків, вихователів щодо здорового способу життя,

Інструктор з фізкультури:

- відповідає за виконання завдань розділу програми з фізичного виховання;
- спрямовує свою діяльність на формування навичок здорового способу життя; засобів збереження та зміцнення фізичного, психічного та соціального здоров'я вихованців;
- створює умови для розвитку нахилів, природних здібностей і талантів вихованців;
- забезпечує дотримання санітарно-гігієнічних вимог та вимог техніки безпеки під час проведення занять і фізкультурно-оздоровчих заходів;
- систематично здійснює моніторинг фізичного розвитку вихованців;
- у своїй роботі використовує методики, які відповідають сучасним вимогам теорії і методики фізичного виховання та педагогіки;
- організовує та проводить фізкультурно-оздоровчу роботу з вихованцями;
- організовує і проводить роботу з навчання дітей плаванню;
- підтримує зв'язки з тренерами позашкільних навчальних закладів, батьками вихованців;
- проводить заняття з дітьми, віднесеними за станом здоров'я до спеціальної медичної групи;
- надає методичну допомогу вихователям щодо проведення фізкультурно-оздоровчих заходів у режимі дня;
- контролює технічний стан спортивного інвентарю та обладнання у спортивному залі та на майданчиках.

Вихователь дитячого садка:

- відповідає за виконання завдань розділу програми з фізичного виховання (у разі відсутності інструктора з фізичного виховання);
- забезпечує дотримання рухового режиму;
- забезпечує дотримання санітарно-гігієнічних норм та вимог техніки безпеки у приміщеннях;
- контролює дотримання правильної постави вихованцями впродовж дня;
- надає допомогу інструктору з фізичної культури у проведенні занять;
- проводить рухливі та народні ігри з вихованцями під час прогулянок;
- проводить загартовуючі процедури, фізкультурні паузи під час занять;
- сприяє залученню вихованців до занять у гуртках і секціях спортивного спрямування;
- бере участь у підготовці та проведенні фізкультурно-оздоровчих заходів дошкільного навчального закладу;
- проводить пропагандистську роботу серед вихованців, їх батьків щодо здорового способу життя.

Висновки. Отже, відповідно до вищезазначених вимог, комплексну підготовку до фізкультурно-оздоровчої роботи в ДНЗ може отримати випускник ВНЗ і, відповідно до змісту його функціональних обов'язків, це має бути вихователь (інструктор) з фізичного виховання. Але досягти мети фізичного виховання дітей дошкільного віку можна лише за умов тісної співпраці педагогічного колективу ДНЗ та сім'ї. С. Вейнберг, Д. Голд у своїй книзі "Психологія спорту" зазначають, що педагог з фізичної культури мотивує "вірність" до фізичних вправ, яка є вагомим як для дітей, так і для батьків, що саме батько і мати власним прикладом, ставленням до фізичної культури суттєво впливають на ступінь "вірності" фізичному вихованню, причому цей вплив вагомий, ніж власне ставлення до фізичних навантажень [6].

Література

1. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні. Проект.– К., 1989.– 47 с.
2. Денисенко Н. Ф. Управління системою фізичного виховання дітей у дошкільних навчальних закладах.– Запоріжжя: ЛПС Лтд., 2001.– 308 с.
3. Дошкільне тіловиховання. Вплив рухової активності на здоров'я дитини дошкільного віку / Авт.-упоряд.: Л. В. Калужька, З. В. Калужький, М. М. Гуменюк.– Т.: Мандрівець, 2008.– 184 с.
4. Курок О. І. Особливості професійної спрямованості майбутніх фахівців з фізичного виховання дошкільників // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту: Наук. моногр. / За ред. С. С. Єрмакова.– Х.: ХДАДМ (ХХП), 2008.– С. 85–88.
5. Ніколаєнко С. М. Вища освіта – джерело соціально-економічного і культурного розвитку суспільства.– К.: Знання, 2005.– 319 с.
6. Вейнберг С., Голд Д. Психологія спорту.– К.: Олімп. л-ра, 2001.– 336 с.
7. Концептуальні засади розвитку педагогічної освіти України та її інтеграція в європейський освітній простір. Затверджено наказом МОН № 998 від 31.12.2004 // <http://www.mon.gov.ua> – Загол. з екрану. – Мова укр.

Анотації

У статті розкриваються деякі аспекти підготовки фахівців з фізичного виховання дітей дошкільного віку. Обґрунтовується значення їх діяльності у загальній структурі роботи дошкільного навчального закладу.

Ключові слова: фізичне виховання, діти дошкільного віку, фахівець, інструктор, вихователь, організатор.

В статье раскрываются некоторые аспекты подготовки специалистов по физическому воспитанию детей дошкольного возраста. Обосновывается значение их деятельности в общей структуре работы дошкольного учреждения.

Ключевые слова: физическое воспитание, дети дошкольного возраста, специалист, инструктор, воспитатель, организатор.

The article feels with some aspects of specialist of preschool children physical education preparation. There are defined the value of their activity in the general structure of to activity preschool educationale establishment.

Key words: physical education, to put preschool age, specialist, instructor, educator, organizer.